

Аргунова Марфа Григорьевна, Михайлова Мария Ивановна,  
иитээчилэр, Дьокуускай куораттаабы 2-с №-дээх “Олененок”  
оҕону сайынналар киин-оҕо саада, Дьокуускай куорат.  
(МБДОУ ЦРР-Детский сад № 2 «Оленёнок», г. Якутск)

## «Хотугу дойдуга Саҥа дьыла»

### *бэлэмнэнии бөлөх оҕолоругар аналлаах Саҥа Дьыллаабы сценарий.*

**Сыала:** Күүтүүлээх-кэтэһиилээх саҥа дьыл аралдьыйытын үөрэ-көтө бырааһынньыктааһын, дуоһуйууну ылыы. Хотугу дойдуга тыйыс айылҕатын, ыарахан олохун, булдун-алдын туһунан билиилэрин чингэтии.

**Бэлэмнэнии улэ:** Остуоруйалары кэпсээһин «Хаар королева», «Кэбэ» (ненец ост), “Таба”. «Умка», «Серебряное копытце» «Северная сказка» мультиктары көрүү, хоту дьон ыарахан олохун, аһылыгын, булдун-алдын туһунан кэпсэтии, бэсидэлэр, араас саҥа дьыллаабы онһуктары, уруһуйдары оноруу. Адвент-халандаар онгорон ыйааһын «Чысхаан», соруудахтарын толкуйдааһын (онһуктар, хоһооннор, остуоруйа истии, мультик көрүү уо.д.а.).

### Оруолларга:

| *Хотугу<br>танастаах<br>ыһтааччылар                                 | Дьүкээбил:<br>оҕолор | Үтулукчээннэр<br>:<br>оҕолор | Табалар:<br>оҕолор | Булчуттар:<br>оҕолор |
|---------------------------------------------------------------------|----------------------|------------------------------|--------------------|----------------------|
| ,<br>*Буурба,<br>*Тымны<br>Оҕонньор,<br>*Хаарчаана,<br>*Дьыл Оҕуһа. |                      |                              |                    |                      |

**Туттар тэриллэр:** ураһа, олбохтор, тири (таба, эһэ, бөрө), үтүлүктэр, хотугулуу танастар, түүлээхтэр, балыктар, хаардар.

**Ыһтааччы:** Тийээн кэллэ кэтэспит кэммит

Үүннэ үөрүүлээх күммүт!

Мичилийэр алыптаах

Истин кэрэ мичээрдээх,

Үгүс үөрүү аргыстаах,

Көрдөөх оҕолордоох

«Остров сокровищ» детсада

Саҥа үүнэр сылы көрсүһэ,

Саҥа дьолу түстэһэ

Бырааһынньыкка муһуннубут,

Кылааннаах кыһын кэлиитэ

Силлиэ-буурба кэмигэр,

Арай көмүс кыырмахтар

Эргийэ-оонньуу түһэллэр.

**Бытааччы:** Күндү төрөппүттэрбитин, үтүө-мааны оѳолорбутун кэлэн иһэр Саргылаах Саҥа дьыл бырааһынньыгынан итиитик истинник эѳэрдэлиибит!

Саҥа дьыл элбэх кэһиилээх, кэтэһиилээх, ырыа-тойук аргыстаах. Онтон биһиги кырачаан оѳолорбутугар - өссө долгутуулаах. Оѳолорбут үөрүүлэрин тэннэ уллэстэн ,күүстээх-көхтөөх ытыс тыаһынан көрсүөбүн ,биһиги кырачааннарбытын!

*(оѳолор саалаѳа киирэллэр.Сыанаѳа полукругом тураллар.)*

## **1. Монтаж**

1. Саҥа дьылбыт тийэн кэллэ  
Салаасканнан сырылаан,  
Саҥа дьылбыт тийэн кэллэ  
Харыйаннан дыргыйан.

xxx

2. Саҥа дьылбыт тийэн кэллэ  
Көрү-нары көѳүлээн  
Саҥа дьылбыт тийэн кэллэ  
Үөрүү-көтүү кэһиилэнэн!

xxx

3. Саҥа дьылбыт тийэн кэллэ  
Харыйаны сандаардан,  
Оѳолору тула түмэн  
Хоробуокка ынырда!

xxx

4. Кыһыны таптыбын  
Хаар туһэр үнкүүтүн,  
Күн хаарга сүүс араас  
Өҥ тийэр сырдыгын!

xxx

3. Будулѳан буурѳалаах  
Чысхааннаах тымныылаах  
Дьукээбил оонньуулаах  
Хоту сир мин дойдум.

xxx

4. Тулата манан хаар  
Нэлэмэн киэн сирдээх  
Туундарам барахсан  
Саҥа дьылы көрсүһэр.

**ЫРЫА “Саҥа дьыл” – бары**

**Бытааччы:** Оџолоор, бүгүн биһиэхэ бырааһынньык – Сана дьыл! Көрүҥ эрэ, саалабыт хайдах курдук кизгэйбитин, биһиэхэ харыйа ыалдьытты кэлбит... Оџолоор, харыйабыт кизгэммит, араас дьэрэкээн уоттарынан, оонньуурунан симэммит.

Онтон уоттара тоџо күлүмнүү умайбаттар? Харыйаттан көрдөһүөххэйиң – «1,2,3, харыйабыт уота чабылай!» *(оџолор хаста да хатылыылар, харыйа уота умайар)*

**Оџо:** Сана дьылбыт саҕаланна кэллэ!  
Сандаар күнэ үүннэ!  
Симэх оһуор баайыммыт  
Ёлкабыт бырааһынньыгар  
Ытыс тыаһынан  
Остуоруйабытын саҕалыабын!

*(Оџолор саалаџа олбохторго олороллор. Сказочнай муусука тыаһыыр. Ол бириэмэџэ Остуоруйаһыт саната иһиллэр.)*

**Запись (Остуоруйаһыт):** Хаһан өрдөөбүтэ былыыр былыргаттан ырых-ыраах хара тыабыт бүтэр уһугар саҕаланар эбит, оџолоор, киэн нэлэмэн туундара. Хотугу муустаах байџал кытылыгар көмүс хатырык балыктаах тымныы күөллэр тула үүнэллэр эбит кыракый хатыннар, талах мастар, лабыкта оттор. Бу дойдуга кыһынын тымныытынан аатырар, буурџа-силлиэ ытыйар, үрүн хаарынан тибэр, түүнэ-күнүһэ биллибэт күн киирэн баран тахсыбат полярнай түүн сатыылыыр эбит. Маннык тыйыс дойдуга олохсуйан олорбуттар хоту дойду хоһууннара – аџыйах аһсааннаах омуктар эбээннэр, эбэнкилэр, долганнар, чукчалар, юкагирдар уонна сахалар. Кинилэр көһө сылдьан табаларын мэччитэллэр, бултаан-алтаан, балыктаан аһыылар. Үгэс буолбут түһүлгэлэр ураһа дьиз туттан, бур-бур буруо таһааран «Күнчээн» ыстаадаџа олус көхтөөхтүк, иллээхтик олорбуттар үһү.

*(Ураһаџа ырыа ыллыылар күөс астыылар, иистэнэллэр, оџолор олбоххо олорон оонньуулар таба оонньуурунан, наарта ыстаналлар. Кыргыттар киирэллэр.)*

**Оџо:**

— Ыччуу, таһырдыа наһаа тымныйбыт.

**Бары:**

— Көрүүн, дьүкээбил оонньоото.

### **Ыытааччы:**

— Оннуук, оннук, оѳолоор, халлааммыт тымныйдаѳына дьүкээбил уота өссө киэргэйэр...

Сулустаах чолбонноох халлааммар

Субулла сүүрэллэр кустуктар,

Солко күөх уот кыһыл былааттар

Суугунуу сапсынар курдуктар.

Дьүкээбилим умайда,

Кулумнуу сыдыайда

### **Кыргыттар үнкүүлэрэ «Дьүкээбил»**

xxx

1. Здравствуй, праздник новогодний.

Вот и встретиться пришлось

Всем нам весело сегодня

Здравствуй, елка, милый гость!

xxx

2. Будет радостно и ярко!

Будут пляски, хоровод

Будут каждому подарки

Словом, будет новый год!

### **Ырыа «Бубенцы» - бары**

**Остуоруйаһыт:** Хоту дойду хоһууттара туут хайыһардарын кэтэnnэр, булчуттар сааларын сүгэnnэр күндү түүлээх кырса кыылы сонордоһо, кыыл таба үөрүн сырса, бултаһа туундараѳа тахсаллара эбитэ үһү.

### **Булчуттар+балыксыттар үнкүүлэрэ (уолаттар).**

### **Уол оѳо:**

— Оо, табалар сүүрдүлэр...

### **Уол оѳолор:**

1. Табалар, уот сындыыс табалар

Дьүкээбил төлөнүн сырдыгар

Килэгир муус куйаар ньууругар

Кырыымпа кылларын сыыйдылар.

2. Табалар кынаттаах табалар

Туундара халлаанын анныгар

Чуорааннаах чугдаара турдулар  
Туллуктуу көттүлэр туркулар

**Ырыа «Табалар» үнкүү ( кыргыттар)**  
*(Булчуттар ураһаҕа киирэллэр, бултарын аҕалбыттар.)*

**Ытааччы оҕолордуун кэпсэтэр:** Хайа, тоойдоруом, кэлбиккит дии. Бүгүн тугу Байанай тосхойдо?

**Уол оҕо:** Ийээ, Кырса иннибит хапкааммар.

**2-с уол оҕо:** Онтон миэхэ туһахпар куобах.

**Ытааччы:** Оо, олус бэрт Байанайга махтаных сиэри-туому тутуһан алаады астыах, уоппутун күндүлүөх. Хата Саҥа дыыл киэһэ куобах этин астыам. Кырса бэртээхэй кылбаа манан түүтэ бэргэһэ эбэтэр сылаас үтүлүк буолсу.

**Ырыа “Үтүлүк” ансамбль оҕолоро.**

**Ытааччы:** Чээн, үчүгэиин, Бу хоту дойдуга Саҥа дыыл кэлэрэ. Чэйин эрэ, оҕолоор, оонньообун-көрүлүөбүн.

*(Суһаллаах муусука тыаһыыр. Буур5а киирэн елканы тула суурэр, үнкүүлүүр, харыйа уотун умулуннарар.)*

**Буур5а:** Халын хаары өрө ытыйан

Халлаанга тийэ ыһахтаан

Силбиэтэнэн-ытыллан

Силлиэрэн-боллоорон

Силлиэ тыал буолабын. (күлэ-күлэ тахсан барар)

**Ытааччы:** Уой оҕолоор хайдах буолабыт? Бырааһынныкпыт оччоҕо буолбат дуо? Ээ биллим, Тымныы оҕонньору уонна Хаарчаананы көмөҕө ынырыабын. Чэйин эрэ, бары тэбис тэннэ ынырыах.

**Оҕолор:** Тымныы оҕонньор!

*(Тымныы Оҕонньор, Хаарчаана киирэллэр.)*

**Тымныы оѳонньор:** Дорооболорун, күндү оѳолор! Сага дьылынан, сага дьолунан! Мин былырыын эһиэхэ кэлэ сылдыбытым.Эһигини олох умнубатым!Улааппыккыт, тупсубуккут, олус уларыйбыккыт!

**Хаарчаана:** Сага кэлэр 2021 дьылынан!

Күүтүүлээх күннүтүгэр  
Күндү ыалдьыт буоламмын  
Тийиэн кэллим эһиэхэ!

**Тымныы оѳонньор:** Хайа ,бу харыйабыт уота того умайбат, сатаммаат! Мин ыраах айаны айаннаан олуһун сылайдым. Хата Хотугу муустаах муораттан 2021 сыл бэлиэтин көмөбө ынырыах.

Муустаах байҕал  
Тостор тымныы  
Силлиэ буурҕа хаһаайына  
Дьыл оѳуһа манна баар буол!

*(Тымныы оѳонньор торуоскатынан сири 3-тэ охсор. Дьыл Оѳуһа киирэр)*

**Дьыл Оѳуһа:** Күөхтэн күөх

Күөгэйэр улахан  
Баай барҕа тыам  
Маанылаах маһа  
Байбарыын харыйам!  
Харыйа уота  
Умай!Умай!Умай!

*(Тымныы оѳонньор торуоскатынан харыйаны ыйар. Харыйа уота умайар.)*

**Хоровод “Лаглайбыт күөх харыйачаан”**

**«В новогоднем лесу»**

**Муз оонньуулар «Тоноруом», « Үтүлүгү сит»**

**Тымныы оѳонньорго хоһоон аабыы, ырыа ыллааһын.**

**Тымныы оѳонньор :**Наһаа учугэйдик ыллаатыгыт, үнкүүлээтигит, хоһоон аахтыгыт. Мин оѳолорго кэһиибин биэриэм этэ. Сундугум ханнаһый?  
(арыйар) Бу баар подарогым. *(мөһүүчүгүн арийбыта барыта уу буолбут)*

**Хаарчаана:** Эһээ, бэлэхпит барыта уулан хаалбыт дии, оѳолорго подарок биэрбэппит дуо?

**Тымныы Оџонньор:** Тохтоон! Аптаах торуоскам ханна баарый? Билигин аптыам (аптыыр, кэмпизттээх кэһиини хостуур.)

**Кэһиини оџолорго түнэтии.**

**Тымныы оџонньор:** Чэ,оџолоор! Мин атын оџолорго барар чааһым тийэн кэллэ! Эһиги өссө улаатан оскуолаҕа бараарын! Төрөппүттэргит тылын истин. Элбэх билиини ылаарын. Онтон мин сылайдым уһун кырыа бытыгым ууллаары гынна...

Саҥа дьылынан!

Саҥа дьолунан!

Көрсүөххэ диэри!

*(Оџолору кытта хаартыскаҕа түһүү, Тымныы оџонньордуун  
быраһаайдаһы)*

**Ытааччы:** Манан биһиги Саҥа дьыллаабы быраһынньыкпыт түмүктэннэ.

Алыптаах сана дьыл күнүгэр

Олус да элбэхтэр бэлэхтэр,

Дьон бары бүгүн дьолломмут

Саҥа сыл тосхойдо, доџоттоор!

*(Хаартыскаҕа түһэн баран тарҕаһы)*